

Mária Vargová

Počítač vo vzdelávaní detí predškolského veku

Dydaktyka Informatyki 7, 72-87

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mária Vargová

POČÍTAČ VO VZDELÁVANÍ DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU COMPUTER IN EDUCATION OF THE PRE-SCHOOL AGED CHILDREN

Kľúčové slová: počítač, vzdelávanie, dieťa, predškolský vek, hra
Keywords: Computer, education, child, pre-school age, game

Abstrakt

Rýchle získavanie informácií a priblíženie mnohých situácií v reálnych podmienkach sa stalo v 21. storočí samozrejmosťou. Tomuto trendu je potrebné prispôbiť aj vzdelávanie. Z toho dôvodu sa autorka zamýšľa, kedy je vhodné, resp. v ktorom veku by dieťa alebo žiak mal začať pracovať s počítačom, kedy má získavať potrebné zručnosti a pracovné návyky súvisiace s ním tak, aby sa počítač nestal pre neho prostriedkom, ktorý by negatívne vplýval na jeho telesný a duševný vývoj.

Resumé

Fast acquiring of information and the online transmission of the real situations became an everyday life in the 21st century. It is necessary to update also the education curricula to align them with this trend. The author is following up on this trend and discussing what is the right age of the child to start working with a computer, when is the right time for the child to obtain the necessary skills and the work habits with the computer, without the negative influence on the physical and mental development of the child.

Úvod

Vzdelávanie je „proces, v ktorom si žiak osvojuje poznatky a činnosti, vytvára vedomosti a zručnosti, rozvíja telesné a duševné schopnosti a záujmy“ (Petlák, 1977). Vzdelávanie súvisí so získavaním, zaznamenávaním a výmenou informácií. V dnešnej dobe k hodnotnému vzdelávaniu prispievajú technické prostriedky, ku ktorým možno zaradiť tradičné médiá ako je televízia, rozhlas, video, osobné počítače s multimediálnou podporou, internet a jeho služby, integrované edukačné programy, e-mail, elektronické a programovateľné hračky, mobilné telefóny a komunikačné satelity. Využívanie uvedených technických prostriedkov vo vzdelávaní sa v súčasnosti stáva samozrejmosťou. Odborníci zaoberajúci sa touto problematikou, označujú uvedené prostriedky ako multi-

mediálne pomôcky. *Multimediálne pomôcky sa vo výučbe používajú predovšetkým k výučbovým programom, ktoré zahrňujú precvičovanie látky, didaktické hry, simuláciu a prezentáciu novej látky. Tieto výučbové programy sa vyznačujú aktívnym podielom žiaka na priebehu vyučovacieho procesu a prispôbením sa jeho požiadavkám, to znamená, že ide o program interaktívny. Zaradením týchto interaktívnych pomôcok do výučby vzbudzujeme záujem žiakov a iste i spestrujeme vyučovací proces* (Novotný, 2011, s. 73). Problematikou využitia multimediálnych pomôcok vo vyučovacom procese a projektovaním a konštruovaním multimediálnych programov sa zaoberá aj Piecuch (2011, s. 77). Uvádza, že „*sú dve kritéria (príčiny) prečo sú v súčasnosti potrebné. Sú to:*

- *premeny civilizačné;*
- *potreba zvýšiť efektivnosť vzdelávania”.*

Využívanie počítača vo vzdelávaní má teda svoje opodstatnenie. Potvrďuje to aj Bernátová (2011, s. 248), ktorá konštatuje, že „*prednosti využívania počítačovej techniky pri vizualizácii systému logickej štruktúry učiva možno stručne zhrnúť do týchto bodov:*

- ***multimediálnosť***, ktorá *uľahčuje predovšetkým vizuálnu a auditívnu predstavivosť daného javu, pričom sa skraca proces učenia;*
- ***možnosť animácie a simulácie procesov***, ktorá *umožňuje na základe rôznych vstupných hodnôt vytvoriť model správania sa reálneho procesu a následnú animáciu výsledkov výstupu, ktorá umožňuje „spomaľovanie a zrýchľovanie” procesov;*
- ***interakcia medzi počítačom a používateľom***, ktorá *je jednou z dôležitých vlastností multimédií”.*

Ako zvýšiť efektivnosť vzdelávania a vzdelávacieho procesu? Je potrebné využívať multimédiá? Noga (2010) v habilitačnej práci poukazuje na pozitívne a negatívne stránky využívania multimediálnych programoch vo vzdelávaní. V závere uvádza, že treba dbať o to, „*aby multimediálne vzdelávanie formovalo kognitívneho človeka – pripraveného bádať a spoznávať svet cez aktívne získavanie a spracúvanie informácií z mnohých zdrojov. Pre veľa vedcov sú masmédiá a multimédiá synonymum netvorivého, odvádžajúceho od kreatívneho myslenia. Vyskytujú sa názory, že využívanie multimédií je nevyhnutne späté s algoritmickým myslením, čo predstavuje opak heuristického postoja”.*

Počítač v materských školách

Technika je jedným z prostredí človeka, ktoré pomáha pri jeho výchove a vzdelávaní. Podporuje oblasť technického vzdelávania sa, ktoré sa považuje za súčasť všeobecného vzdelania človeka. *Technické vzdelávanie reaguje na spoločenské požiadavky a stav vedeckých poznatkov s cieľom ich uplatnenia*

v *praktickej realizácii* (Vargová-Noga, 2011). Veľkú pozornosť tomuto druhu vzdelania venujú vyspelé štáty, preto už predprimárnom vzdelávaní (v materských školách) sú zaradené témy, ktoré deťom pomáhajú pochopiť význam techniky v ich živote. Ide o poznávanie technických objektov, predmetov a zariadení a o pochopenie ako tieto prostriedky vedieť ovládať. Dieťa nemá pocit strachu pred nimi, používa ich napríklad pri hrách, pri sledovaní televízie, sledovaní rozprávok v počítači alebo hrách na počítači. *„Prečo deti a mládež používajú počítače tak rady“* – touto otázkou sa zaoberá Walat (2011) a Baráth, O. - Feszterová, M. (2010). Zaoberajú sa ňou aj ďalší pedagógovia a psychológovia.

Využívanie počítača v materskej škole mení kvalitu edukačného procesu. Vzťah k nemu si môžu deti vytvoriť v školských podmienkach i keď je predpoklad, že mnohé si ho vytvorili už skôr v domácom prostredí. Malo by dieťa v predškolskom veku pracovať s počítačom? Touto otázkou sa už dávnejšie zaoberali mnohí autori ako napríklad Kožuchová (2003), Vargová (2007), Baráth, O. - Feszterová, M. (2005) a zaoberajú sa ňou aj v súčasnosti, napríklad Serafín, Č. - Feszterová, M. (2010), Vargová, M. – Depešová, J. (2010), Soltysiak, M. – Knych, A. (2011). Kožuchová (2003, s. 72) v publikácii okrem iného zvažuje – *„kedy je pre dieťa optimálne začať pracovať s počítačom“*. Uvádza, že *„počítače prinášajú revolučný prevrat do ľudskej spoločnosti. Vznik „informačnej spoločnosti“ výrazne ovplyvňuje aj trh práce. Celý rad profesií bez počítačov je nemysliteľný, preto by sme mali učiť už malé deti s počítačom zaobchádzať“*. Autorka v rokoch 2001 – 2002 uskutočnila výskum na materských školách v trnavskom, bratislavskom a nitrianskom kraji s cieľom zistiť, či deti v materských školách pracujú s počítačom (2003, s. 73). Vzorku súboru tvorilo 284 detí. Bolo zistené, že ani jedno dieťa v materskej škole neprichádza do styku s počítačom, čo znamená predpoklad, že v materskej škole ešte vtedy nebol počítač.

Podľa Burgerovej (s. 201) *„inovácia edukačného procesu aplikáciou informačných a komunikačných technológií je podmienená rozvojom kompetencií edukátora používať tieto technológie. Kým iné ako školské inštitúcie sú zamerané na užívateľský prístup a pochopenie samotnej podstaty informačných a komunikačných technológií, škola, pripravujúca budúceho učiteľa, je jedinou inštitúciou, ktorá môže a aj má povinnosť predmetnú problematiku zhodnotiť z pohľadu didaktického a metodologického“*. Autorka výskumom sledovala do akej miery má vplyv internetu na vybrané faktory, ku ktorým zaradila *„vnútornú motiváciu, vytrvalosť, štrukturovanie úloh, potrebu autority dospelých, auditívne učenie, vizuálne učenie, vonkajšiu motiváciu – rodič, vonkajšiu motiváciu – učiteľ“* (2004, s. 189). Raczynska (2010, s. 35) uvádza, že *„informačné technológie menia spôsob vyučovania uskutočňovaného prostredníctvom učiteľa, vplyvujú rovnako na vzdelávanie uskutočňované medzi žiakom a učiteľom, na vzde-*

lávania samotného učiteľa a vzdelávanie žiaka v škole i mimo školy...” Z uvedených názorov vyplýva, že škola musí pripraviť budúceho učiteľa (edukátora) po stránke získania informačnej gramotnosti a získania prezentačných zručností.

Príprava budúceho učiteľa materskej školy

V 21. storočí by sa mala príprava budúceho učiteľa materskej školy (predprimárneho vzdelávania) orientovať na didaktické problémy s využitím počítačov. Študijné programy by mali obsahovať predmety, ktoré bezprostredne súvisia s informačnými technológiami. Prostredníctvom nich by študent mohol získať lepšiu zručnosť pri práci s počítačom a zároveň by bol dostatočne pripravený pre školskú prax.

Budúci učiteľ materskej školy musí počas svojej prípravy na vysokej škole získať dostatočné zručnosti pri práci s počítačom. Preto sme urobili analýzu študijného programu **Predškolská elementárna pedagogika (PEP)**, ktorý je akreditovaný na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre z dôvodu, že absolvovaním uvedeného študijného programu sa absolvent stáva plne kvalifikovaným vykonávať učiteľa v materskej škole, má poznatky a schopnosti, ktoré majú význam vo vzťahu k propedeutike a ku kultúrnej, čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti. Bakalárske štúdium študijného programu PEP je v dĺžke trvania tri roky. Na univerzite sa začal prvýkrát vyučovať v akademickom roku 2005/2006. Katedra techniky a informačných technológií je jednou z katedier Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ktorá zabezpečovala výučbu technicky zameraných predmetov. Okrem iných predmetov, ktoré boli uvedené v študijnom programe, bol zaradený technicky zameraný povinný predmet Materiály a technológie, potom sa vyučovali povinne voliteľné predmety, z ktorých si študenti mohli vybrať predmety napríklad Technické minimum, Technické práce, Ľudové remeslá a Technická hračka. Predmet zameraný na počítače nebol. Na študijný program nadväzoval magisterský študijný program **Učiteľstvo 1. stupňa základnej školy** v dĺžke trvania dva roky. Až v tomto štúdiu mal študent možnosť oboznámiť sa s informačnými technológiami prostredníctvom voliteľného predmetu Práce s počítačom. Obsahom predmetu bolo získať informačnú gramotnosť, získať zručnosť pri práci s počítačom, tlačiarňou a získať zručnosť pri tvorbe vlastných prezentácií vo vyučovacom procese (Vargová, 2007a). V novoakreditovanom študijnom programe PEP v akademickom roku 2011/2012 predmety informačno – technického zamerania sú zaradené ako povinne voliteľné a výberové. Povinne voliteľné predmety zamerané na informačné technológie tvoria predmety Praktické činnosti s IKT, Metodika práce s interaktívnymi výučbovými systémami, Média v edukácii a výberové predmety Počítač a didaktické hry a Počítačová grafika. Absolventi tohto upraveného bakalárskeho štúdia majú možnosť získať

dostatočné vedomosti z oblasti informačných komunikačných technológií a praktické zručnosti pri práci s počítačom okrem toho, že „*majú vedomosti o kultúrnych a sociálnych súvislostiach výchovy, poznajú základné psychologické podmienky výchovy a vzdelávania, poznajú a vedia aplikovať pedagogické a didaktické programy príslušných výchovných inštitúcií. Sú schopní rozpoznáť pedagogické problémy a nájsť možnosti ich riešenia, poznajú organizačné zázemie príslušných výchovných zariadení, sú schopní aktívne sa podieľať na tvorbe školského kurikula. Sú schopní sledovať nové poznatky v rýchlo sa rozvíjajúcich disciplínach svojho odboru a príbuzných odborov*” (Sprievodca štúdiom, s. 30).

Práca s počítačom v materských školách môže byť ovplyvnená učiteľom. Je všeobecný predpoklad, že mnohé činnosti detí a žiakov na materských a základných školách sú závislé od vzťahu učiteľa k činnosti. Platí to aj pre prácu s počítačom. Ak učiteľ má vytvorený pozitívny vzťah k moderným informačným prostriedkom, ak často využíva počítač pri svojej príprave, ovláda prácu s odporúčanými programami, potom má aj záujem, aby deti, ktoré vychováva, pracovali s počítačom. *Zručnosť učiteľa pracovať s počítačom môže byť závislá od jeho prípravy práve na vysokej škole* (Piatek, 2010).

Vzdelávací program Dieťa a svet

Získanie informačnej gramotnosti dieťaťa v predškolskej edukácii je dané **Štátnym programom výchovy a vzdelávania**, ktorý platí s účinnosťou od 1.9.2008. Program nadviazal na Národný program výchovy a vzdelávania – Projekt Milénium (2000–2015) a nahradil pôvodný školský zákon z roku 1984. Štátny program výchovy a vzdelávania je kľúčový dokument, ktorý konkretizuje požiadavky štátu s vymedzením cieľov, obsahu a očakávaných výstupov v oblasti predprimárneho, primárneho, nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania. Svojou štruktúrou je podobný dokumentom, ktoré platia v krajinách Európskej únie. V súlade s trendom Európskej únie sa pre školy vytvoril dvojúrovňový model kurikula:

- štátne kurikulum (štátny vzdelávací program – ŠVP);
- školské kurikulum (školský vzdelávací program – ŠkVP).

V štátnom vzdelávacom programe na osvojenie kmeňového čiže základného učiva je potrebných iba 60 % časovej dotácie. Ostatná časová dotácia (40%) je v právomoci škôl, ktoré si môžu podľa miestnych podmienok vytvárať školské kurikulum. Predpokladá sa, že vytváraním vlastných programov sa zvýši profesionalita škôl a ich zodpovednosť. Školské kurikulum má pre školy veľký význam. Jeho pozitívna stránka spočíva v tom, že sa akceptujú vonkajšie podmienky vzdelávania, čo znamená, že si ho vytvárajú samotné školy, pričom prihládajú na miestne podmienky a potreby podporujúce individuálnu voľbu žiakov. Má aj

iný význam. Je to možnosť prispôbiť školské vzdelávanie potrebám žiakov, prihliadať napríklad na nadané deti, handicapované deti a deti zo sociálne znevýhodnených rodín.

Materské školy hneď od tohto roku kedy vstúpil do platnosti nový školský zákon (2008), vypracovávali vlastné školské programy a zabezpečovali tak vzdelávanie v jeho intenciách. Pre materské školy platí **Štátny vzdelávací program** s názvom **Dieťa a svet**. Ciele výchovy a vzdelávania v materských školách sú zamerané na tieto priority:

- uľahčiť dieťaťu adaptáciu na zmenené prostredie;
- podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu hrou;
- rozvíjať osobnosť dieťaťa v psychomotorickej, poznávacej, sociálnej, emocionálnej a morálnej oblasti;
- získavať dôveru rodičov a upriamovať ich pozornosť na pozitívne prejavy v správaní sa svojho dieťaťa;
- uplatňovať a chrániť práva dieťaťa;
- prihliadať na sociokultúrne a socioekonomické zázemie dieťaťa.

Na získanie profilu absolventa predprimárneho vzdelania je potrebné, aby dieťa dosiahlo v závere predškolského veku elementárne základy kľúčových kompetencií. Termín kompetencia vyjadruje súbor dispozícií, predpokladov a schopností. Formovanie elementárnych základov kľúčových kompetencií v predškolskom veku je smerovaním, ktorého cieľom je dosiahnuť školskú pripravenosť a získať základy pre rozvíjanie schopností učiť sa a vzdelávať sa po celý život. Vymedzenie kompetencií treba chápať relatívne, nakoľko v predškolskom období ide o dosahovanie elementárnych základov kompetencií dieťaťa. Súbor kompetencií slúži pre učiteľov, aby vedeli, kam majú smerovať svoje pedagogické pôsobenie prostredníctvom cieľavedomej, zmysluplnej a rozvojových možností detí primeranej výchovno – vzdelávacej činnosti. Na to, aby deti získali kompetencie, je žiaduca najmä zásadná zmena obsahu a spôsobu vzdelávania, metóda edukačných stratégií smerom k interaktívnemu a zážitkovému učeniu, ktoré je založené na skúsenosti a prepojené so životom. Podľa Šebeňovej (2011, s. 280) „jedným zo súčasných zámerov edukácie je neštandardnými metódami rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov, študentov, mládeže. Medzi dôležité kompetencie sa zaraďuje tímová práca, riešenie problémov, komunikácia a rozvoj tvorivého myslenia”.

V materskej škole sa rozvíjajú kľúčové kompetencie:

- psychomotorické;
- osobnostné – základy sebauvedomenia;
- angažovanosti;
- sociálne – interpersonálne;

- komunikatívne;
- kognitívne – základy riešenia problémov, kritického a tvorivého myslenia;
- učebné;
- informačné;

V procese edukácie sa deti učia:

- používať v činnosti všetky zmysly;
- ovládať pohybový aparát a telesné funkcie;
- prejavovať túžbu a ochotu pohybovať sa;
- ovládať základné lokomočné pohyby;
- používať osvojené spôsoby pohybových činností v nových, neznámych, problémových situáciách;
- odhadovať svoje možnosti a spôsobilosti;
- správať sa sebaisto v rôznych situáciách, uvedomovať si dôsledky svojho správania vzhľadom na iné osoby, správať sa empaticky k svojmu okoliu;
- zaujímať sa o dianie v rodine, v materskej škole a v bezprostrednom okolí;
- pozeráť sa na svet aj očami druhých;
- preberať spoluzodpovednosť za seba a za činnosť celej skupiny;
- hrať sa a pracovať v kolektíve, správať sa podľa spoločenských pravidiel;
- akceptovať multikultúrne odlišnosti detí a iných ľudí;
- prejavovať ohľaduplnosť k svojmu prostrediu;
- vyjadrovať a komunikovať svoje myšlienky a názory, počúvať aktívne a s porozumením myšlienky;
- chápať a rozlišovať, že niektorí ľudia sa dorozumievajú aj inými jazykmi;
- hľadať a objavovať súvislosti medzi jednotlivými informáciami a objavovať tie, ktoré sú nápomocné pri riešení problému;
- riešiť jednoduché problémové úlohy, hodnotiť samostatne a spontánne vo svojom okolí, uplatňovať vlastné predstavy pri riešení problémov, nachádzať neobvyklé riešenia a odpovede;
- objavovať a nachádzať funkčnosť vecí, predstáv, myšlienok a uvedomovať si zmeny, objavovať algoritmus riešenia úloh pokusom a omylom alebo podľa zadávaných inštrukcií, odstraňovať prípadnú chybu;
- využívať primerané pojmy, znaky a symboly;
- pozorovať, skúmať, experimentovať, učiť sa spontánne a zámerne, vyvíjať vôľové úsilie, prekonať prekážky, využívať rôzne zdroje získavania a zhromažďovania informácií aj mimo materskej školy, z encyklopédií, prostredníctvom informačno-komunikačných technológií a z rôznych médií.

Ako už bolo uvedené, pre materské školy je záväzný Štátny vzdelávací program Dieťa a svet (ISCED 0). Predškolská výchova a vzdelávanie sa uskutočňuje počas celého pobytu dieťaťa v materskej škole. Predprimárne vzdelávanie (vzdelávanie sa chápe ako organická súčasť výchovy) sa realizuje pro-

stredníctvom organizačnej formy – edukačnej aktivity. Názov edukačná aktivita v sebe zahŕňa vyvážené realizovanie predškolskej výchovy i predškolského vzdelávania. Je navodená učiteľom. Ide o cieľavedomú, systematickú, zmysluplnú, konkrétnu výchovno – vzdelávaciu činnosť. Edukačná aktivita je organickou súčasťou denného poriadku. Zastúpené je v nej spontánne situačné učenie a na základe vhodnej a účinnej motivácie aj cieľavedomé učenie. V edukačnej aktivite učiteľ v primeranej miere využíva situačné rozhodovanie, ktoré znamená schopnosť pohotovo reagovať na potreby a záujmy detí, ako aj na ich rozdielnu rozvojovú úroveň. Situačné rozhodovanie môže učiteľ nenásilne využiť aj v iných organizačných formách denného poriadku, napríklad v hrách a v hrových činnostiach, keď sa deti oboznamujú s cudzím jazykom alebo keď ide o činnosť v rámci pobytu vonku. Učiteľ sa rozhodne reagovať na pedagogické situácie a na základe vlastného improvizáčného umenia vyťaží z týchto situácií čo najviac na rozvíjanie osobnosti detí v niektorej oblasti rozvoja alebo vo všetkých súbežne. V edukačnej aktivite sa učiteľ usiluje uplatňovať všetky zásady, najmä zásadu cieľavedomosti, aktivity, názornosti a primeranosti. Učiteľ umožňuje dieťaťu čo najviac slobodného prejavu (najmä pozitívneho), napr. rečového, pohybového, hudobno-pohybového, výtvarného, dramatického, hudobno-dramatického, atď. Dieťaťu sa dostáva v každej pedagogickej situácii pozitívny model správania. Pri realizácii edukačnej aktivity je dôležité, aby sa dieťa mohlo za každých okolností nenásilne učiť a prežívať zážitky z úspechu. Výchovno-vzdelávacie požiadavky majú byť stanovené mierne nad hranicu rozvojových možností detí tak, aby ich deti mohli splniť a zároveň, aby učenie pociťovali ako odmenu za vynaložené úsilie napríklad ako uspokojenú zvedavosť, ktorá je základom akéhokoľvek poznania, a aby boli motivované k ďalšiemu učeniu. Časové trvanie edukačnej aktivity má rešpektovať potreby dieťaťa a možnú dĺžku udržania pozornosti detí vzhľadom na vývinové osobitosti a zákonitosti psychohygieny. Edukačná aktivita nesmie deti preťažovať. Výchovno-vzdelávacia činnosť v materskej škole zahŕňa rozmanité pedagogické situácie. Môžu to byť spontánne hrové činnosti detí, pedagógom plánované, priamo riadené aktivity, hry a hrové činnosti alebo pedagógom plánované nepriamo riadené aktivity, hry a hrové činnosti. Učiteľ v rámci svojich kompetencií riadi pedagogický proces prostredníctvom súboru dynamických, vzájomne súvisiacich výchovno-vzdelávacích činností, ktoré sa striedajú v kruhu. Nie je vylúčená zmena ich poradia. Tvoria ich:

- pozorovanie (ako metóda pedagogického diagnostikovania);
- facilitovanie (napomínanie, uľahčovanie);
- situačné rozhodovanie;
- riadenie činnosti, vrátane spoluúčasti detí na riadení činnosti (Schéma 1).

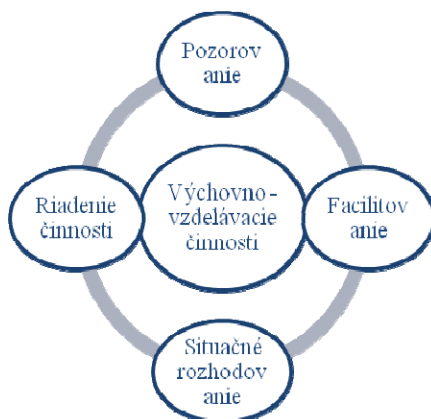

Schéma 1. Výchovno-vzdelávacie činnosti

Tvorbu ŠVP programu ovplyvnili viaceré vzdelávacie koncepcie – najmä tvorivo humanistická koncepcia, z ktorej vychádza aj Milénium – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike. V strede záujmu tejto koncepcie je **dieťa ako aktívne vzdelávajúci sa subjekt**. Akcent je kladený na rozvoj osobnosti dieťaťa. Koncepcia ŠVP je tvorená tak, aby sa dieťa nielen učilo a naučilo, ale aby bolo vzdelávanie spojené s humánnymi aspektmi. To znamená, aby v procese vzdelávania bola vytvorená pokojná atmosféra, aby sa deti v materskej škole cítili spokojné, neohrozované a prijímané bez predsudkových rozdielov. Dôraz sa kladie na rozvíjanie kognitívnych a nonkognitívnych funkcií osobnosti.

ŠVP je integrovaný do štyroch tematických okruhov. Ide o tematické okruhy s názvom: **Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra** (Schéma 2).

Schéma 2. Tematické okruhy Štátneho vzdelávacieho programu

Každý **tematický okruh** má **tri vzdelávacie oblasti**. Je to oblasť:

- perceptuálno-motorická;
- kognitívna;
- sociálno-emocionálna.

Jednotlivé **vzdelávacie oblasti** majú **podoblasti**, ku ktorým patria výchovy ako je pohybová, zdravotná, prírodovedná, matematicko – logická, jazyková, komunikatívna, etická, vlastenecká, **informačná**, umelecko – expresívna a **pracovná**. Vzhľadom na riešenú tému, nás zaujíma hlavne informačná a pracovná výchova.

V rámci ŠVP existujú aj **prierezové témy**. Obsahujú ich vzdelávacie oblasti. K prierezovým témam patrí: osobnostný a sociálny vývoj, ochrana života a zdravia, **dopravná výchova**, environmentálna výchova, mediálna výchova, multikultúrna výchova, **výchova k tvorivosti**, rozvoj predčitateľskej gramotnosti a **informačné komunikačné technológie**. Z prierezových tém je zaujímavá hlavne dopravná výchova, výchova k tvorivosti a informačné komunikačné technológie. Z hľadiska technického vzdelávania nás zaujímajú hlavne dva tematické okruhy a to tematický okruh Ja som a Príroda. V tematickom okruhu **Ja som** sa možno zamerať na vzdelávaciu oblasť perceptuálno – motorickú, podoblasť – pracovnú a obsahový štandard – jemnú motoriku. Preto je možné do vzdelávania zaradiť prácu s rôznym materiálom, pracovné techniky, technickú tvorivosť a elementárne práce s počítačom. V tematickom okruhu **Príroda** akceptovať vzdelávaciu oblasť perceptuálno – motorickú, podoblasť pracovnú a obsahový štandard – výtvarnú, pracovnú a technickú tvorivosť. Z výkonového štandardu vyplýva, že deti môžu zhotoviť výtvary z rôzneho materiálu s uplatnením tvorivosti, zhotoviť výtvary zo skladačiek a stavebníc z rôzneho materiálu postupne od väčších dielcov až po drobné dieliky podľa vlastnej fantázie a podľa predlohy.

Materská škola dopĺňa rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť, zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa a jeho sociálno – emocionálny, fyzický a intelektuálny rozvoj v súlade s vekovými a individuálnymi osobitosťami. Učenie spočíva na základe uplatňovania zážitkového učenia. Deti v predškolskom veku ťažko odlišujú hru od práce, dokonca aj činnosti pracovného charakteru chápajú ako hru. Prostredníctvom pracovných aktivít si rozvíjajú pracovné návyky, zručnosti a schopnosti, postoje a city, ktoré sú potrebné z hľadiska pracovnej kultúry a pracovnej adaptability človeka. Pri realizácii cieľov a obsahu ŠkVP musí učiteľ materskej školy spolupracovať s rodičmi, aby výchova bola jednotná, zosúladená pri osvojovaní príslušných návykov a zručností.

Počítač a dieťa

V súčasnosti je doba iná. Takmer každá domácnosť má počítač. Kto nemá a chce pracovať na počítači, chce hľadať informácie pomocou počítača, možnosť si nájsť napríklad na svojich pracoviskách, v internetových kaviarňach a pod. Od roku 2004 sú všetky základné a stredné školy zabezpečené počítačmi. Žiaci ich môžu využívať vo vyučovaní aj mimo vyučovania napríklad v školských kluboch alebo v rámci činností v záujmových krúžkoch. Pre materské školy to zatiaľ neplatí. Počítačov majú zatiaľ málo. Niektoré školy disponujú len jedným počítačom umiestneným v učebni kde sa deti hrajú, niektoré ich majú viac a niektoré materské školy ich vôbec nemajú.

Kedy teda má dieťa začať pracovať s počítačom? Pracovať s počítačom už v predškolskom veku alebo stačí až v primárnom vzdelávaní? Pri uskutočnených rozhovoroch autorka získala rôzne názory avšak väčšina opýtaných respondentov pracujúcich v materských školách a rodičov majúcich deti do šesť rokov, boli názoru, že dieťa v materskej škole má sa zaoberať hrou a má byť čo najviac vonku a v prírode. Pracovať s počítačom by malo začať až v primárnom vzdelávaní, t.j. až vtedy, keď sa stane žiakom primárneho vzdelávania. Problém nášho záujmu sme prehodnotili aj na základe názorov budúcich učiteľov. V školskom roku 2011/2012 sme uskutočnili prieskum formou dotazníka u študentov externého štúdia, pripravujúcich sa na budúce povolanie – učiteľ (učiteľka) materskej školy (študijný odbor PEP). Niektorí z nich už teraz pracujú v materskej škole. Prieskumu sa celkove zúčastnilo 49 respondentov, z toho 45 žien a štyria muži (Tabuľka 1).

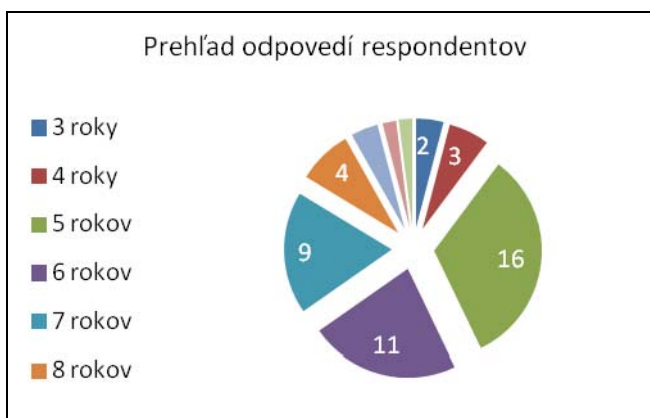
Tabuľka 1. Údaje o respondentoch

Vek dieťaťa	Respondenti Ženy	Respondenti Muži	Respondenti Spolu	Respondenti Spolu %
3	1	1	2	4 %
4	3	–	3	6 %
5	14	2	16	33 %
6	10	1	11	22 %
7	9	–	9	18 %
8	4	–	4	8 %
9	2	–	2	4 %
10	1	–	1	2 %
11	1	–	1	2 %

Vyhodnotením dotazníkov boli získané rôzne názory. Zo 45 respondentov ženského pohlavia 14 uviedlo, že dieťa by malo začínať pracovať s počítačom až v piatom roku jeho veku. Ako dôvod uviedli:

- u niektorých detí je potrebné zvyšovať pozornosť, sústredenosť, rozvíjať reč a to by mohli umocniť rôzne didaktické hry prostredníctvom počítača;
- práca s počítačom má byť kontrolovateľná zo strany dospelých, aby deti netrúvali pri ňom príliš veľa času;
- všade sa vyžaduje práca s počítačom, je potrebné začať už v materskej škole;
- rozvoj počítačových zručností u detí sa uskutočňuje ako proces, ktorý dieťa vníma skôr ako napodobňovanie svojich blízkych, napodobňovanie dospelých, dieťa vníma aktívne dianie okolo seba, chce sa rozvíjať a ľahšie nadobúda zručnosti avšak práca s počítačom potrebuje primeraný čas;
- zvyšuje možnosť vzdelávania sa;
- v predškolskom veku by sa dieťa malo venovať počítaču len v obmedzenom čase;
- v tomto veku už vie lepšie pracovať s edukačnými hrami;
- dieťa má základy predčitateľskej gramotnosti už zväčša rozvinuté, vie dostatočne narábať s myšou a počítač s príslušenstvom neničí, vie si ho vážiť;
- v predškolskom veku je potrebné dať dieťaťu základy práce s počítačom, lebo na základnej škole žiaci pracujú s počítačom, aby potom nemali problém. Dvaja muži boli tiež toho názoru.

Zaujala nás odpoveď respondentky, ktorá uviedla, že dieťa môže pracovať na počítači už v treťom roku jeho veku. Respondentka to zdôvodnila, že „*dieťa sa narodí už do digitálnej spoločnosti, kde neberie počítač ako záťaž ale ako súčasť každodenného života. Deti (v Prievidzi) v materskej škole už od 2,5–3 rokov pracujú s interaktívnou tabuľou. S počítačom pracujú aj doma, používajú kresliace programy, a tým rozvíjajú svoje kompetencie*“. Názor respondentov na vek dieťaťa je vyjadrený grafom 1.

Graf 1. Názor všetkých respondentov na vek dieťaťa, kedy má začať pracovať s počítačom (počet respondentov a vek dieťaťa)

Väčšina respondentov uviedla, že počítače skvalitňujú proces učenia, prispievajú k rozvoju myšlienkových a tvorivých aktivít detí. 31 žien a traja muži boli názoru, že je vhodné keď deti v materskej škole používajú počítač ale prioritou by mali byť pohybové hry a tvorivé hry s prírodným a technickým materiálom. Ďalej respondenti uvádzali, že:

- dnes je doba, kedy by mal mať každý určité počítačové zručnosti, platí to aj pre deti materských škôl, ktoré majú záujem o prácu s počítačom, vidia doma rodičov a súrodencov pracovať s ním, treba však dohliadnuť na prácu, resp. činnosť, ktorú robia;
- ak dieťa získa zručnosti s počítačom už v predškolskom veku, nebude mať problémy na základnej škole, kde používanie počítača sa stáva samozrejmosťou;
- u niektorých detí je potrebné zvyšovať pozornosť, sústredenosť, rozvíjať reč a to by mohli umocniť rôzne didaktické hry prostredníctvom počítača;
- v tomto veku sa už deti nevyhnú kontaktu s počítačom a je lepšie ak je to pod pedagogickým dozorom;
- v tomto veku je dieťa schopné robiť úkony, ktoré sa už dajú nazvať prácou s počítačom, vedie ich k tomu prirodzená zvedavosť, pokiaľ ich k tomu vedie adekvátny motív. Vo veku troch rokov stačí ak si vie dieťa spustiť napríklad rozprávku. Čas, ktorý venuje takejto práci koriguje učiteľ alebo rodič. Čím skôr dieťa začne, tým lepšie;
- všade sa vyžaduje práca s počítačom, je asi potrebné začať už v materskej škole, ale tam by malo ísť skôr len o oboznamovanie s počítačom;
- dieťa si potrebuje prostredníctvom hry niečo zažiť, prežiť situácie.

Boli aj opačné názory. Niektorí respondenti nesúhlasili s názorom, že dieťa v materskej škole má pracovať s počítačom. Vyjadrovali sa, že:

- v materskej škole by sa mali pohybovať, tvoriť, hrať sa, pretože doma sa im rodičia málo venujú;
- skôr je to zbytočné, lebo deti zlenivejú a majú málo pohybu;
- deti predškolského veku by sa mali viac hrať s hračkami, čítať obrázkové knižky;
- skoré používanie počítačov obmedzuje rozvoj motoriky (nevedia pracovať s písacími potrebami);
- pretože detstvo má byť v prvom rade o hraní ale nie o hraní na počítači;
- pretože ich počítač tak pohltí, že by pri ňom dokázali sedieť stále a nevedia od neho odísť. Stávajú sa závislými na počítačoch a chýba im pohyb. Preto je u nich predpoklad na vznik obezity, ktorou trpí čoraz viac detí, chýba im pohyb, odolnosť organizmu voči chorobám;

- v predškolskom veku je pre dieťa podstatnejšie vyvíjať pohybové zručnosti a vytvárať sociálne kontakty;
- do tohto veku dieťať a je vhodnejšia pre dieťa pohybová aktivita;
- do tohto roku sa má hrať prirodzene a nadväzovať kontakty s ostatnými deťmi, počítač ešte nepotrebuje;
- v materskej škole by sa malo viac zamerať na komunikáciu a hry;
- dovtedy má dieťa na to ešte čas, nech sa venuje hrám, pohybovej aktivite. Ale umožniť mu prirodzenou detskou zvedavosťou priblížiť sa k počítaču;
- do tohto veku sa majú deti venovať hrám a to rôzneho druhu, nie však hrám na počítači.

Z prieskumu jednoznačne vyplýva, že respondenti ako budúci kvalifikovaní učitelia majú rôzny názor či má dieťa predškolského veku pracovať s počítačom alebo nemá pracovať. Z celkového počtu 49 respondentov 33 % uviedlo, že pracovať by malo až v piatom roku jeho veku a 22 % respondentov, že dieťa má začať pracovať až keď dovŕši šiesty rok. Hry a pohyb majú byť dominantné pre činnosti v predškolskom veku, to boli odpovede väčšiny respondentov.

Záver

Noga uvádza, že „osobitnú úlohu a význam medzi multimédiami majú počítačové hry. Sú prostriedkom relaxu a učenia sa, zdrojom vedomostí a schopností a môžu byť aj úvodom k obsluhu počítačových programov a počítača vôbec (habilitačná práca). Počítačové hry vo vzdelávaní sa môžu využívať aj ako hry didaktické. Ich využívaním sa zaoberajú aj mnohí autori. Napríklad Salata (2010, s. 68) didaktickú hru označuje „ako cieľenú organizovanú situáciu, založenú na faktoch a procesoch, v ktorej riešitelia riešia úlohy na základe stanovených zásad hry“. Autori mnohých výskumov opisujú psychologické mechanizmy súvisiace so skutočnosťou, že obzvlášť silný vplyv majú počítačové hry na mladých hráčov. A zasa výskumy psychiatrov dokazujú, že dlhodobé používanie počítačových hier vedie k poruchám neurotického rázu.

V závere možno konštatovať, že vzdelávať sa dá aj pomocou hier. Dieťa si popri zábave môže precvičiť svoj postreh, niečo nové sa naučiť. Taktiež existujú mnohé encyklopédie, príručky a multimedialne CD, pomocou ktorých si môže dieťa pozrieť ako prúdi krv v žilách priamo pohľadom krvinky alebo cestovať až do vesmíru a stačí na to keď len bude sedieť za počítačom. Spektrum pohľadov sa tak rozširuje o ďalšie možnosti, ktoré v minulosti neboli možné a to len vďaka rozvoju. Kedy však má sadnúť k počítaču a vzdelávať sa prostredníctvom počítača je stále otázka otvorená. Pravdepodobne to ukáže ďalší vývoj v didaktike a v psychológii.

Literatúra

- Baráth O., Feszterová M: *Pedagogicko-didaktické, fyziologické a psychologické aspekty rozvíjania zručností a návykov*, 2005. In: XVIII. DIDMATECH Technika – Informatika – Edukacia. –: FOSZE, Rzeszów 2005. – ISBN 83-88845-56-X, S. 128-134.
- Baráth O., Feszterová M: *Rozvoj zručností a vytváranie návykov bezpečnej práce*, 2010. In: Education and technology = Edukacja i technika. Politechnika Radomska, Radom 2010. - ISBN 978-83-7204-915-5, s. 167–172.
- Bernátová R., *Empirický výskum aplikácie počítačom vizualizovaného systému logickej štruktúry prírodovedného učiva vo 4. ročníku primárnej školy*. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 247–254. ISBN 970-80-557-0265-0.
- Burgerová J.: *Vplyv internetu na faktory charakterizujúce štýl učenia u žiakov ZŠ*. In *Technické vzdelávanie v informačnej spoločnosti*. 1. vydanie. UKF, Nitra 2004. s. 188–203. ISBN 80-8050-745-7.
- Kožuchová M.: *Obsahová dimenzia technickej výchovy so zameraním na predškolskú a elementárnu edukáciu*. 1. vydanie. UK, Bratislava 2003. s. 72, 73. ISBN 80-223-1747-0.
- Noga H.: *Udzial dieťaťa i mládeže v technológii informacyjnej a ich postavy tvórcze – na príkladzie gier komputerowych – Počítačové hry ako prostriedok rozvoja tvorivosti detí a mládeže*. Habilitačná práca. PF, Nitra 2008, 176 s.
- Novotný J.: *Tvorba multimediálnych pomůcky pro využití při výuce technických předmětů*. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 72–76. ISBN 970-80-557-0265-0.
- Petlák E.: *Všeobecná didaktika*. IRIS, Bratislava 1997. s. 31. ISBN 80-88778-49-2.
- Piatek T.: *Absolwent wyższej uczelni na tle wymogów rynku pracy społeczeństwa informacyjnego (na przykładzie kierunku studiów: edukacja techniczno-informatyczna w Rzeszowie)* [w:] *Cywilizacyjne wyzwania edukacji zawodowej*, UR – ESF, Rzeszow 2010, s. 123–130. ISBN 978-83-61483-72-4.
- Piecuch A.: *Multimedia w nowoczesnym procesie edukacyjnym*. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 77–87. ISBN 970-80-557-0265-0.
- Raczynska M.: *Dydaktyka informatyki i technologii informacyjnej*. 1. vydanie. Politechnika Radomska, Radom 2010, s. 68. ISBN 978-83-7351-407-2.
- Salata E.: *Nauczanie problemowe w edukacji technicznej*. 1. vydanie. Politechnika Radomska, Radom 2010, s. 68. ISBN 978-83-7351-407-2.
- Serafin Č., Feszterová M.: *Bezpečnosť a ochrana zdravia v systéme vzdelávani základni školy*, 2010. In: Media4u Magazine. - ISSN 1214-9187, Roč. 7, č. 2 (2010), s. 155–157.
- Soltysiak M., Knych A.: *Edukacja techniczna w wychowaniu przedszkolnym*. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 74–81. ISBN 970-80-557-0265-0.
- Sprievodca štúdiom. UKF, Nitra 2011, s. 30. ISBN 978-80-8094-942-6.
- Šebeňová I.: *Rozvoj tvorivosti žiakov v technickej záujmovej činnosti*. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 280–284. ISBN 970-80-557-0265-0.
- Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2008.
- Vargová M.: *Metodika pracovnej výchovy a pracovného vyučovania*. 1. vydanie. UKF, Nitra 2007a. s. ISBN 978-80-8094-171-0.

- Vargová M.: *Technika a alternatívne pedagogické koncepcie*. 1. vydanie. UKF, Nitra 2007b. s. ISBN 978-80-8094-170-3.
- Vargová M.: *Technické vzdelávanie a trh práce*. 1. vydanie. UKF, Nitra 2010. s. ISBN 978-80-8094-829-0.
- Vargová M., Depešová J.: *Pedagogické aspekty bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci*. 1. vydanie. UKF, Nitra 2010. s. ISBN 978-80-8094-817-7.
- Vargová M., Noga H.: Technické vzdelávanie na základných školách v Slovenskej a Poľskej republike. In *Didmattech XXIV: Problemy edukacji nauczycieli*. UP, Kraków 2011, s. 82–89. ISBN 978-83-7271-678-1.
- Walat W.: School based upon the ICTs and values. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*. UMB, Banská Bystrica 2011, s. 103-106. ISBN 970-80-557-0265-0.